

Beredskapsutvalget
for finansiell infrastruktur
(BFI)

Årsrapport 2010

Forord

Bruk av avanserte informasjons- og kommunikasjonsløsninger (IKT) er en forutsetning for bruk og utvikling av betalingssystemer i Norge og internasjonalt. Samspill mellom finansforetak, teknologier og felles infrastruktur er nødvendig for at betalingssystemene skal fungere. Teknologikonvergens skaper avhengighet til at ulike typer teknologier må samvirke og stiller samme krav til tilgjengelighet i alle ledd. Svikt i ett ledd kan gi konsekvenser utover egen funksjonalitet.

Løsningene er også avhengige av telekommunikasjon og strømforsyning. Dette innebærer at avbrudd og avvik i disse, kan få virkninger for operatører som inngår i den totale infrastrukturen. Dette vil kunne gjelde sentrale finansforetak og leverandører. I avbrudds- og avvikssituasjoner er det derfor viktig med god samordning og informasjon mellom alle sentrale aktører i finansiell sektor. For å bidra til dette ble Beredskapsutvalget for finansiell infrastruktur (BFI) etablert høsten 2000. Hensikten var å ha et felles organ for finanssektoren for nødvendig samordning og informasjon med deltakelse fra sentrale aktører i sektoren og myndighetsorganer.

For å bidra til kunnskap om BFIs oppgaver og det arbeidet som utføres i regi av utvalget, utarbeides det årlig en rapport over virksomheten.

Her følger rapporten for virksomheten i BFI i 2010

Oslo, 25. mars 2011

Frank Robert Berg
Seksjonssjef
Seksjon for tilsyn med IT og betalingstjenester
Finanstilsynet
Leder av Beredskapsutvalget for finansiell infrastruktur

Sekretariatet for BFI
Finanstilsynet
Seksjon for tilsyn med IT og betalingstjenester
Einar J. Lyford
Revierstredet 3
Postboks 1187 Sentrum
0107 Oslo
Tlf: 22939913/90668183

Beredskapsutvalget for finansiell infrastruktur

Årsrapport 2010

1. Innledning

BFI ble opprettet gjennom vedtak i Norges Banks hovedstyre 11. oktober 2000 og i forståelse med Finansdepartementet, Finanstilsynet og sentrale aktører i finansiell sektor. I henhold til mandatet har BFI følgende to hovedoppgaver:

- (i) Komme frem til og koordinere tiltak for å forebygge og å løse krisesituasjoner og andre situasjoner som kan resultere i store forstyrrelser i den finansielle infrastruktur. I en krisesituasjon skal utvalget varsle og informere berørte aktører og myndigheter om hvilke problemer som har oppstått, hvilke konsekvenser problemene kan medføre og hvilke tiltak som settes i verk for å løse problemene.
- (ii) Forestå nødvendig koordinering av beredskapssaker innenfor finansiell sektor, herunder, på grunnlag av Sivilt beredskapssystem, samordne utarbeidelse og iverksettelse av varslingsplaner og beredskapstiltak ved sikkerhetspolitiske kriser og krig.

BFI har hatt sin ledelse og sekretariat i Norges Bank til og med 31. mai 2010 da funksjonene ble overført til Finanstilsynet fra 1. juni 2010. BFI har som hovedoppgave å bidra til en best mulig samordning av beredskapsarbeidet mellom sentrale aktører i finansiell sektor, og erstatter ikke den enkelte institusjons selvstendige ansvar for beredskapen i egen virksomhet.

Mandatet for BFI følger i vedlegg 1.

I henhold til mandatet har BFI etablert arbeidsrutiner for å varsle, håndtere og informere om krisesituasjoner i finansiell infrastruktur. I arbeidsrutinene skilles det mellom varsling av større avviks- og avbruddssituasjoner som oppstår i den løpende driften, dvs. *konstaterte problemsituasjoner*, og varsling av problemsituasjoner som kan oppstå på grunn av særlige utviklingstrekk eller forestående begivenheter, dvs. *potensielle problemsituasjoner*. I tillegg til disse arbeidsrutinene er det etablert en varslingsliste for BFI med kontaktopplysninger for alle personer som er knyttet til arbeidet i utvalget. Varslingslisten oppdateres løpende og sendes jevnlig til alle deltakere i BFI.

2. Sammensetning

BFI er i dag sammensatt av representanter fra myndighetsorganer og sentrale aktører i finansiell sektor. Representantene er fordelt på medlemmer, varamedlemmer, observatører og kontaktpersoner. Medlemmene og varamedlemmene er oppnevnt fra Norges Bank, Finanstilsynet, bankforeningene, viktige infrastruktur aktører, bl.a. representert ved NETS Norge AS (tidligere BBS) og Verdipapirsentralen ASA (VPS) og sentral IKT-leverandør **EDB** ErgoGroup ASA.

I tillegg har utvalget kontaktpersoner i flere enkeltinstitusjoner som har betydning for funksjonsdyktigheten og beredskapsarbeidet i finansiell sektor, bl.a. Norges Vassdrags- og Energidirektorat (NVE) og Post- og Teletilsynet (P&T). Kontaktpersonene tilsendes møteinnkallinger og referater fra møtene, og deltar i møtene ved behov.

Sammensetningen av utvalget er et resultat av en avveining der det på den ene siden er lagt vekt på en effektiv organisering ved at det løpende arbeidet skjer innenfor en begrenset, men representativ krets av deltakere, samtidig er det et hensyn at det er mulig å trekke representanter fra andre aktuelle aktører ved behov. Da Finanstilsynet fra 1. juni 2010 overtok ansvaret for sekretariat og ledelse, ble representasjonen fra Finanstilsynet gjennomgått og nye deltakere oppnevnt. Det skal foretas en gjennomgang av deltakelsen i 2011 for å sikre at deltakelsen blir mest mulig relevant for utvalgets oppgaver.

En oversikt over sammensetningen av BFI i 2010 følger i vedlegg 2.

3. **Utvalgets arbeid i 2010**

BFI har i 2010 gjennomført tre ordinære møter og en beredskapsøvelse. Nærmere om BFIs arbeid i 2010:

Hendelsesrapportering til BFI

- Gjennomgang av hendelsesrapporter fra Finanstilsynet. Tilsynet gjør et hensiktsmessig uttrekk fra IKT-hendelsesrapporteringen til Finanstilsynet som rapporteres regelmessig til BFI og gjennomgås på møtene.
- Gjennomgang av hendelsesrapportering fra bankenes avregningssystem, Norwegian Interbank Clearing System (NICS). Rapporten gjennomgås på møtene.
- Gjennomgang av hendelsesrapportering fra Norges Banks oppgjørssystem (NBO).

Øvrige deltakere i BFI gir ytterligere informasjon om eventuelle hendelser som ikke fremkommer i de avtalte rapporteringssystemene.

Basert på rapporteringen i 2010 vurderes det at stabiliteten på betalingssystemene i Norge i 2010 har vært tilfredsstillende. Det har vært god regularitet på avregnings- og oppgjørssystemene og kommunikasjonen mot det internasjonale betalingssystemet SWIFT (Society for Worldwide

Interbank Financial Telecommunication) og det internasjonale oppgjørssystemet CLS (Continuous Linked Settlement). I 2010 har det forekommet tilgjengelighetsproblemer i enkelte banker når det gjelder nettbanktjenesten og minibanksystemene har vært utsatt for kriminelle angrep gjennom skimming. I slutten av 2010 ble nettbankløsningene utsatt for såkalte trojanerangrep uten at det medførte direkte tap.

Arbeidsmandsforbundet varslet streik for vektere fra lørdag 12. juni 2010 med opptrapping fra tirsdag 15. juni 2010. Streiken kunne påvirke verditransport og distribusjon av kontanter fra NOKAS og vaktelskapenes arbeid med etterbehandling av nattsafeinnleveringer. I denne sammenheng planla de sentrale bankene ulike tiltak iverksatt. Problemene oppsto i liten grad da streiken ble avlyst etter kort tid. I denne sammenheng ble BFI også informert av Norges Bank om deres vurdering av konsekvenser av streiken som berørte ansatte i NOKAS som utfører pengedistribusjon for Norges Bank.

Beredskapsarbeidet i BFI

BFI sendte 7. september 2009 to rapporter til Finansdepartementet vedrørende:

- Forslag til prioritering av aktører i finansiell infrastruktur når det gjelder tilgang til strømforsyning og telekommunikasjon i en beredskapssituasjon.
- Alternative betalingsmåter i en beredskapssituasjon.

I brev av 5. februar 2010 ber Finansdepartementet Finanstilsynet vurdere hvordan disse rapportene skal følges opp. Finanstilsynet har i samarbeid med Norges Bank startet arbeidet og holder BFI løpende informert om fremdriften. Det er etablert kontakt både mot P&T og NVE vedrørende arbeidet.

Beredskapsøvelser i 2010

Det er gjennomført en beredskapsøvelse i regi av **EDB ErgoGroup ASA** (daværende EDB Business partner ASA) i august 2010 med senere evaluering og oppfølging. Tema var hacking mot servere koplet opp mot dominerende dataleverandør med den hensikt å komme inn på kjernesystemene i bank. Erfaring fra øvelsen blir fulgt opp i 2011 og bl. a. tatt med som læringsgrunnlag i nye øvelser som er planlagt i 2011.

Informasjon gitt til BFI på enkelttemaer

Norges Bank ga en presentasjon av Norges Banks Årsrapport om Betalingssystemer 2009 som bl. a. inneholder viktig statistisk informasjon om volumutviklingen på betalingssystemene og effektiviteten og utviklingen i de norske betalingssystemene.

Finanstilsynet presenterte hovedpunkter fra sin risiko- og sårbarhetsanalyse for 2009 (ROS-analyse) av finansnæringens bruk av informasjons- og kommunikasjonsteknologi. Analysene baseres på opplysninger som innhentes gjennom det løpende tilsynet med institusjonene, mottatte meldinger om hendelser og intervjuer med utvalgte foretak.

Det har blitt gitt informasjon fra Nasjonal Sikkerhetsmyndighet (avdeling for NorCERT) over trusselbildet på internett og NorCERTs samspill med foretak i finanssektoren for å hindre og avgrense angrep. Angrepene er rettet først og fremst mot nettbankløsningene som benytter internett i sin kommunikasjon mot banken. De aktuelle angrep har vært trojanerne, navngitt som ZEUS og SpyEye. Angrepene er ofte kombinert med phishing og de infiserte PCene inngår i såkalte botnett.

Utkontraktering av viktige IT funksjoner ble sterkt fokusert i 2010 da problemstillinger kom opp knyttet til EDBs flytting av oppgaver for banker til høyrisikoland. Finanstilsynet redegjorde nærmere for sin stilling til dette gjennom Rundskriv 14/2010. BFI ble holdt løpende orientert om håndteringen av dette.

FNO redegjorde for nytt driftsmønster etter innføring av et tredje daglig oppgjør (avregning i NICS og oppgjør i NBO) som skjer kl. 13.30. Dette fører også med seg at det daglige siste oppgjør blir gjennomført noe senere, og dermed kan få med flere transaksjoner.

Norges Bank informerte om innføring av nytt oppgjørssystem (NBO) som ble satt i drift fredag 17. april 2009. Systemomleggingen var vellykket. Den berørte alle eksterne systemer som er knyttet opp mot Norges Banks oppgjørssystem og flere interne systemer i Norges Bank. Eksternt er grensesnittene mot NICS og VPS særlig viktige. CLS gjorde sine omkoblinger i helgen 18. – 19. april 2009. Systemet var operativt fra dag 1 og det har i 2010 vært meget høy regularitet i løsningen.

Beredskapsutvalget for finansiell infrastruktur (BFI).

Mandat fastsatt av Norges Banks hovedstyre 11. oktober 2000 (oppdatert navneendring ved at Finanstilsynet overtok ledelse og sekretariat 01. juni 2010).

1. Beredskapsutvalg for finansiell infrastruktur har ansvaret for å komme frem til og koordinere tiltak for å forebygge og å løse krisesituasjoner og andre situasjoner som kan resultere i store forstyrrelser i den finansielle infrastruktur. Gjennomføringen av tiltakene vil baseres på at den enkelte deltaker har beslutningskompetanse på vegne av sin institusjon.
2. I en krisesituasjon skal utvalget varsle og informere berørte aktører og myndigheter om hvilke problemer som har oppstått, hvilke konsekvenser problemene kan medføre og hvilke tiltak som settes i verk for å løse problemene. Utvalget skal etablere nærmere rutiner for varsling, problemhåndtering og informasjonsformidling som skal gjelde i slike situasjoner.
3. Beredskapsutvalget skal forestå nødvendig koordinering av beredskapssaker innenfor finansiell sektor. Utvalget skal herunder, på grunnlag av Sivilt beredskapssystem, samordne utarbeidelse og iverksettelse av varslingsplaner og beredskapstiltak ved sikkerhetspolitiske kriser og krig.
4. Representasjonen i beredskapsutvalget skal tilpasses behovet for å løse den aktuelle krisesituasjon og samordne utarbeidelse av beredskapsplaner og iverksettelse av omleggingstiltak. Finanstilsynet skal ha ledelse og sekretariat for beredskapsutvalget og innkaller til møter i utvalget. Møter avholdes ved behov og minst to ganger hvert år. I tillegg til ordinære medlemmer og varamedlemmer fra myndighetsorganer og de sentrale aktørene i finansiell infrastruktur, kan utvalget knytte til seg observatører og kontaktpersoner fra andre aktører i finansiell infrastruktur, herunder representanter for telekommunikasjon og kraftforsyning.
5. Beredskapsutvalget erstatter ikke den enkelte institusjons selvstendige ansvar for beredskapen i egen virksomhet.
6. Mandatet for beredskapsutvalget fastsettes av Finanstilsynet i samråd med Finansdepartementet og sentrale aktører i finansiell infrastruktur.

Vedlegg 2

Beredskapsutvalget for finansiell infrastruktur (BFI).

Medlemmer, varamedlemmer, observatører, kontaktpersoner og sekretariat i 2010.

Medlemmer

Kristin Gulbrandsen, Norges Bank (leder til 31. mai 2010)
Arild J. Lund, Norges Bank (til 31. mai 2010)
Knut Sandal, Norges Bank, (fra 1. juni 2010)
Kjetil Heltne/Kjetil Watne, Norges Bank (fra 1. juni 2010)
Frank Robert Berg, Finanstilsynet (leder fra 1. juni 2010)
Trond Bakkerud, Finansnæringens Fellesorganisasjon
Tor Johan Bjerkedal, Finansnæringens Fellesorganisasjon (fra 1. juni 2010)
Per Erik Stokstad, Finansnæringens Fellesorganisasjon (til 31. mai 2010)
Bjørn Vargmo, Nets Norge AS (tidligere BBS)
Jørund Strømseng, **EDB** ErgoGroup ASA
Norunn Dale Seland, Verdipapirsentralen ASA (til 30. september 2010)
Anne Ekeren Bjone, Verdipapirsentralen ASA (fra 1. oktober 2010)
Kjetil Karsrud, Finanstilsynet (fra 1. juni 2010)
Ole-Jørgen Karlsen, Finanstilsynet (fra 1. juni 2010)
Rune Grundekjøn, Finanstilsynet (fra 1. juni 2010)
Tone Aarland, Finanstilsynet (fra 1. juni 2010)

Varamedlemmer

Knut Kvalheim, Bankenes Standardiseringskontor
Dag-Inge Flatraaker, DnB NOR Bank ASA (til 31. mai 2010)
Olav Johannesen, DnB NOR Bank ASA (fra 1. juni 2010)
Geir Mork Knutsen, Nest Norge AS (tidligere BBS)
Bent Roger Markussen, **EDB** ErgoGroup ASA
Morten Larsen, NOS ASA

Observatører

Anna Grinaker, Finansdepartementet
Siv Meisingseth, Norges Bank (til 1. juni 2010)

Kontaktpersoner

Olav Johannesen, DnB NOR Bank ASA (til 31. mai 2010)
Else Lundgreen, Nordea Bank Norge ASA
Geir Bjørge, Posten Norge AS
Per Broch Mathisen, Norges Fondsmeglerforbund
Lasse Ruud, Verdipapirfondenes Forening
Truls Sønsteby, Norges Vassdrags- og Energidirektorat
Håkon Styri, Post- og Teletilsynet
Ivar M. Herø, Telenor ASA

Sekretariat

Harald Haare, Norges Bank (til 31. mai 2010)
Einar J. Lyford, Finanstilsynet (fra 1. juni 2010)